

Univerzitet u Beogradu
Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja

Zašto i kada mladi prestaju da treniraju košarku?

(Master rad)

Student:
Milosavljević Andrija 53-da / 2011

Mentor:
Prof. dr Jakovljević Saša

Beograd, 2014.

Univerzitet u Beogradu
Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja

Zašto i kada mladi prestaju da treniraju košarku?

(Master rad)

Student:
Milosavljević Andrija 53-da / 2011

Mentor:
Prof. dr Jakovljević Saša

Članovi komisije:

Datum: _____

Prof. dr Milivoje Karalejić

Ocena: _____

Prof. dr Dušanka Lazarević

Beograd, 2014.

Sadržaj

1. UVOD.....	4
2. MLADI I SPORT.....	6
2.1. Motivi za bavljenje sportom	7
2.2 Roditelji.....	8
2.3 Trener	10
2.4 Igrač	12
2.5 Finansiranje bavljenja sportom.....	14
2.6 Dosadašnja istraživanja.....	15
3.PREDMET, CILJ I ZADACI RADA	16
4.METOD RADA	17
4.1 Uzorak istraživanja	17
4.2 Uzorak varijabli	18
4.3 Prikupljanje podataka.....	18
4.4 Obrada podataka	23
5. REZULTATI I DISKUSIJA	24
5.1 Moguće mere za smanjene stope prestanka treniranja košarke	42
6. ZAKLJUČAK.....	45
7. LITERATURA	47

SAŽETAK

U ovom istraživanju analizirani su parametri za koje je na osnovu prethodnih istraživanja i razvoja sporta u prošlosti i sadašnjosti smatrano da su najuticajniji na prestanak treniranja košarke. U istraživanju je učestvovalo 70 ispitanika iz Srbije i Crne Gore, koji su iz nekog razloga prestali da treniraju košarku u periodu od 14 do 18 godine, to jest u kategorijama pionira, kadeta i juniora. Ispitanici su iz 24 grada, i iz 42 kluba. Ispitanici su anketirani putem upitnika, u kojima su bodovali odgovore ocenom od 1 do 5. Pored odgovora koji su se ticali prestanka treniranja ispitanici su odgovarali i na pitanja zašto su počeli da treniraju. Varijable koje su ispitivane su: 1. Motivi bavljenja sportom , 2. Odnos roditelja i igrača, 3. Odnos trenera i igrača, 4. Odnos roditelja i trenera, 5. Personalne sposobnosti igrača, 6. Saradnja sa saigračima , 7. Socioekonomski status, 8. Objektivni faktor, 9. Organizacija dolaska na trening. Analiza rezultata pokazala je da su ispitanici počeli da treniraju košarku iz ljubavi prema tom sportu, zbog zabave koju ovaj sport nosi i zbog toga što će biti zdraviji. Ispitanici kao najbitije faktore koji su uticali na prestanak treniranja košarke bodovali odnos sa trenerom, to jest njegovo ponašanje, koje nije lepo i kulturno, to što samo pojedincima pruža šansu na utakmicama i što je bilo dosta igrača koji su nezasluženo imali veću pažnju od trenera. Rezultati, metod istraživanja i zaključci biće predstavljeni u daljem radu.

Ključne reči: prestanak treniranja, trener, roditelji, saigrači, članarina.....

1. UVOD

Danas, košarku igraju svi. Ona se igra na svim kontinentima, igraju je ljudi svih nacija, rasa, veroispovesti, zanimanja, društvenog statusa itd. Košarka je danas prisutna u tri osnovna oblika: kao takmičarska, kao sredstvo nastave fizičkog vaspitanja i kao rekreacija i postala je jako popularna sa ogromnim brojem ljudi koji se njome bave, bilo da je treniraju, gledaju, rekreativno igraju, uče ili od nje zarađuju. Mi ćemo ovde govoriti bliže o ovoj populaciji koja trenira košarku, odnosno, koja pored svih dobrobiti koje nosi košarka ipak prestaje da je trenira, ali nadam se ne prestaje da se njome bavi.

U svom duhu košarka teži da svima obezbedi jednake uslove u igri, tako da ima mesta i za visoke i za male pod uslovom da su košarkaši svestrani, a ta svestranost ni manje ni više predstavlja antropološki status sportiste : funkcionalne sposobnosti, motoričke sposobnosti, kognitivne (intelektualne sposobnosti), konativne karakteristike (osobine ličnosti), vrednosti i stavovi, mikrosocijalni status, socijalni status i zdravstveni status. Da bi bio uspešan sportista/ košarkaš mora da poseduje prethodno navedene sposobnosti, osobine i karakteristike na visokom nivou. A da li može da se poseduje samo po neka, a biti vrhunski sportista? Odgovor je ne! Sve ove karakteristike, osobine i sposobnosti predstavljaju karike lanca koji se može nazvati „lanac uspeha“ i koji „puca“ ukoliko i jedna karika nije na visokom nivou. Međutim, i nije cilj svakom da bude vrhunski sportista, različiti su motivi treniranja košarke. Pa tako možemo reći, da pojedinim sposobnostima, osobinama i karakteristikama možemo pridavati manje pažnje, pogotovo u ranim godinama i počecima treniranja košarke, ali kako godine prolaze, povećavaju se zahtevi košarke i širi se spektar stvari koji košarkaš mora da zna, poseduje i ume, i ponovo dolazimo do lanca i njegovih karika. Shvatajući koliko je teško imati sve ove kvalitete, dolazimo do činjenice da ih sportisti češće nemaju te zbog njihovih nedostataka odlučuju se da prestanu da treniraju. Ono što otežava mogućnost uspešnog treniranja i takmičenja u košarci ili čak olakšava jeste što i pored antropološkog statusa sportiste, na njegov rad i napredak utiču trener i roditelji. Kvaliteti su kvaliteti ako ih trener prepozna i usmeri na pravi put, a roditelj podrži. Prema tome, treniranje košarke je proces, kojim želimo da ostvarimo svoje ciljeve i zadovoljimo svoje potrebe, ali proces

koji sadrži mnogo sfera koje bliže ili dalje, direktno ili indirektno utiču na tok procesa, pozitivno i negativno. Za dobrobit košarke, pokušaćemo da saznamo koje sfere utiču na prestanak treniranja, kako bi košarkaški stručnjaci u budućnosti reagovali i ublažili odliv mladih treniranih košarkaša u druge sportove ili rekreativce.

2. MLADI I SPORT

Trenirajući košarku mladi igrači imaju prilike da dožive pozitivna iskustva, i kada pozitivno iskustvo ima prevagu nad negativnim, vrlo je verovatno da će igrači nastaviti da se bave košarkom. Treniranje košarke doprinosi stvaranju navike bavljenja sportom, fizičkom razvoju igrača, dobroj ishrani i higijeni, brizi o samom sebi a takođe se poboljšavaju psihološke osobine koje su od značaja za razvoj dece i tinejdžera, a pre svega doprinosi stvaranju boljeg društva, stvaranju zdravijih ljudi, tolerantnijeg i kooperativnijeg duha. Istraživanja pokazuju da bavljenje sportom može biti veoma korisno i da podstiče odgovorno socijalno ponašanje, bolji školski uspeh, usvajanje moralnih vrednosti. Sport je za decu i mlade šansa da uče; on je prostor u kome se vežba za život. Učestvovanje u sportu, a posebno timskim sportovima kao što je košarka, mlade uči timskom radu, liderstvu, samodisciplini, odgovornosti, razvija njihove “koping veštine”, tj. veštine savladavanja različitih problema, uči ih istrajnosti, poštovanju autoriteta, razvija radne navike, jača njihov karakter, samopoštovanje i samopouzdanje. Sve češće smo u prilici da u medijima pronalazimo zabrinjavajuće informacije o kvalitetu života u savremenom društvu. Iako je veći broj faktora odgovoran za novonastalu situaciju, neka istraživanja ukazuju na izraženi negativan uticaj fizičke neaktivnosti. Ova problematična slika sopstvenog doživljaja kvaliteta života sve češće se ispoljava i na uzorku mladih osoba. Grupa istraživača sa Univerziteta Zapadna Virdžinija (SAD) je na uzorku od 245 đaka viših razreda osnovne škole utvrđivalo uticaj učestvovanja u kolektivnim sportovima na sopstveni doživljaj kvaliteta života i zdravstveni status. Rezultati istraživanja su pokazali da se i dečaci i devojčice koji nisu angažovani u sportskim igrama umerenog do visokog intenziteta odlikuju značajno lošijim sopstvenim doživljajem kvaliteta života i nivoa zdravstvenog statusa. Dečaci i devojčice koji ne učestvuju u kolektivnim sportovima imaju 5,4 i 30 puta veću verovatnoću za nezadovoljstvom kvalitetom života. Prema tome deca trenirajući kolektivni sport, a košarka je kolektivan sport imaju dosta benefita. Deca kao što je rečeno ranije trenirajući košarku postaju bolji ljudi, i u budućnosti lakše će savladavati sve životne prepreke, jer su naučena disciplini, radu, odgovornosti. Pored moralnih dobrobiti koje nosi ovaj sport

treba naglasiti i uticaj fizičke aktivnosti na razvoj dece. Deca trenirajući košarku napreduju na poljima motorike, koje će im značiti i ukoliko pređu na drugi sport. Autor među svojim prijateljima stečenim igrajući košarku ima prijatelje koju su veoma uspešni igrajući druge sportive. Neki su nakon igranja košarke postali profesionalni rukometaši, fudbaleri, vaterpolisti...a i svi oni koji ove sportive igraju rekreativno dobro se snalaze, baš zbog svestranog psihofizičkog razvoja koji se stiče treniranjem košarke. Prema tome ovaj sport je jedna kvalitetna osnova za mlade igrače, iz koje deca mogu da nastave da ga treniraju ili uspešno pređu na drugi sport, ali u svakom slučaju biće zapaženi rekreativci.

2.1. Motivi za bavljenje sportom

Deca i mladi vole sport zbog njega samog, zbog igre i uzbuđenja koje im pruža, izazova, nadmetanja, zadovoljstva učestvovanja, radosti pobede i tuge poraza. I to su oni istinski, davno postavljeni motivi bavljenja sportom, u kome imamo viteško nadmetanje i nadmudrivanje protivnika. Danas, motivi za bavljenje sportom su dosta prošireni, tako imamo motive koji se pozitivno nadograđuju na prethodno navedene kao što su želja za putovanjima, treniranje košarke zbog lične afirmacije i uspeha, želja za nadogradnjom sopstvenih veština, pa i one motive koji mogu da dovedu do negativnog karaktera kao što je želja za velikim svotama novca, treniranje sporta jer je to želja roditelja itd.

Tabela 1. Motivi bavljenja sportom kod američke dece i naših sportista, Bačanac Lj, Petrović, N., Manojlović, N. (2009)

Motivi za bavljenje sportom	
10 najvažnijih razloga američke dece	10 najvažnijih razloga naših sportista
1. Provod	1. Druženje
2. Unpaređenje veština	2. Ljubav prema sportu
3. Biti u formi	3. Zdravlje
4. Raditi nešto u čemu si dobar	4. Zabava
5. Uzbuđenje takmičenja	5. Putovanja
6. Vežbanje	6. Lep izgled
7. Biti deo tima i igrati za tim	7. Lična afirmacija – uspeh
8. Izazov takmičenja	8. Popularnost
9. Učenje novih veština	9. Novac
10. Pobeda	10. Zbog želje roditelja

Posmatrajući pojedinačno, svaki motiv predstavlja dovoljno veliki razlog da deca počnu da treniraju košarku, a uglavnom deca pristupaju sportu iz više motiva, a čest primer je da jedan ili dva motiva koja su bila primarna za ulazak deteta u sport usmere mladog sportistu na treći, četvrti, peti itd.

2.2 Roditelji

Visoki ciljevi fanatičnih roditelja, nerealne ambicije i zahtevi za pobedom po svaku cenu, za decu predstavljaju veliki teret. Ona su pod stalnim pritiskom, stresom i strahom, što neminovno rezultira sagorevanjem i napuštanjem sporta. Vuert, Li i Alferman (2004) u svojim istraživanjima koje se odnose na uključenost roditelja u trenažni i takmičarski proces mladih sportista govore postojanju tri faze u kojima se stepen uključenosti roditelja razlikuje:

1.) *Inicijalna faza* - početna faza, prvi sportski(košarkaški) pokreti, nova i nepoznata sfera za dete, koje stupa u kolektiv, upoznaje trenera i drugu decu. Veoma senzibilna faza koja mora biti praćena visokom ukljućenošću roditelja, usmeravanju i podršci.

2.) *Razvojna faza* - ova faza sledi nakon inicijalne faze, povećava se posvećenost deteta prema sportu, kao i sposobnosti, dete je bliže upoznato sa radom, osobinama i karakteristikama saigraća i trenera, i oseća se samostalnije, što ublažava stepen ukljućenosti roditelja, ali se ta ukljućenost ne izostavlja, roditelji su znaćajna socijalna i finansijska podrška.

3.) *Master faza* - ukoliko igrač dodje do ove faze koja bi mogla da se poistoveti sa izlaskom iz mladih kategorija, ulaskom u seniorsku košarku, može se reći da je već “fanatik” sporta koga trenira, kome je jako posvećen, što sa sobom nosi veliku samostalnost. U ovim slučajevima, roditelji uglavnom ostaju sa strane, ali se njihova podrška uvek očekuje i dobrodošla je. Pa tako danas u najjaćoj i najpopularnijoj košarkaškoj ligi , NBA ligi, posebno se pridaje znaćaj majki, i svake godine na dan majki

“mother’s day”, najbolji igrači sveta dovode svoje mame u arene koje uživaju veliku pažnju i poštovanje.

Roditelji bi trebalo biti osobe kojima deca uvek mogu da se obrate za savet i podršku. I roditelj mora da podrži svoje dete bez obzira na pobeđu ili poraz, i na to da li je talentovan ili prosečan sportista. Veoma je bitno da roditelj otvoreno sasluša dete i komunicira otvoreno sa detetom. Da sluša šta ono govori, da pita kako se oseća, da mu dozvoli da kaže šta mu smeta, ima li nekih problema i da li je zadovoljno. Međutim ono što se često dešava je da roditelj usmerava dete na sport koji se roditelju sviđa, jer je jako popularan ili može da se zaradi dosta novca. Pa i imamo dosta primera da neostvarene sportske snove roditelj proživljava kroz sport svog deteta, i svoje motive stavlja ispred motiva svoje dece. Autor ovog rada je lično doživeo jedno takvo iskustvo u vidu kratkog razgovora, čiji tok ide ovako:” Autor: Gospodine, vaš sin je jako talentovan, visok je za svoj uzrast, košarkaški je građen, i neverovatno je precizan, da li bi želeli da trenirate kod mene, vaš sin ima potencijala za košarku! Otac: Pare su u fudbalu, žao nam je!”.

Roditelji nikada ne smeju izgubiti iz vida zašto deca učestvuju u sportu i bitno je uključiti dete u sport koji njemu najviše odgovara, najviše mu se sviđa i za koji pokazuje interesovanje!

U radovima Bačančeve, Petrovića i Manojlovića (2009) koji se odnose na savetovanje roditelja mladih sportista izdvajamo podelu roditelja prema karakteru, i kako taj karakter utiče na uključenost, savetovanje i podršku:

a) Neizanteresovani roditelji - Oni su potpuno odsutni iz sportskog života deteta i aktivnosti njegovog tima. Ne dolaze na roditeljske sastanke, ne interesuju se za napredak deteta.

b) Neinformisani roditelji - Takođe spadaju u kategoriju nedovoljno uključenih roditelja. Oni svoju decu uključuju u sport, plaćaju im članarinu i nabavljaju opremu. Međutim, tu se njihova uloga završava, jer se prestaju interesovati za dalji sportski život deteta, ne

dolaze na utakmice, ne posećuju treninge, ne traže informacije od trenera, ne razgovaraju sa detetom o njegovim sportskim iskustvima.

v) Razdražljivi roditelji - Njihova glavna mana je što se vrlo lako uzbude, “uhvate za srce”, izgube kontrolu i poneseni igrom i željom za poenima počinju galamiti, ohrabrivati ili instruisati igrače, sudije i/ili trenere. U stanju emocionalnog uzbuđenja oni gube kontrolu i počinju da viču i omalovažavaju, vređaju i zlostavljaju sve redom – od sudija do igrača.

g) Fanatični roditelji - Bez obzira što ih ima različitih vrsta i podvrsta, svim fanatičnim roditeljima zajednička je ista želja – da njihovo dete bude sportski heroj ili heroina - drugi Saša Đorđević, Igor Milanović, Novak Đoković, Jasna Šekarić, Ana Ivanović, Jelena Janković, Amela Terzić, Vlade Divac, Milorad Čavić, braća Grbići. Fanatični roditelji se obično mešaju u posao trenera, kritikuju ih, ili im daju savete kako da vode utakmice ,sede blizu terena i uzvikuju sugestije igračima kao da treneri nisu tu. Oni često dolaze u konflikt sa trenerima, jer su nezadovoljni “minutažom” svoga deteta, njegovom pozicijom u igri ili pažnjom koju mu trener poklanja.

Ono što autora najviše zanima jeste odnos roditelj- igrač i odnos roditelj - trener, i da li se u tim odnosima manje ili više pojavljuju razlozi zbog kojih bi mladi sportista prestao da trenira košarku.

2.3 Trener

Trener koji radi sa mladima ima ogromnu odgovornost u ovoj oblasti vaspitnog procesa, i ukoliko želi da ima pozitivan uticaj neophodno je da radi sa tom odgovornošću. Mladi igrači nisu trenerove igračke, oni su deca i tinejdžeri koji imaju svoja prava, a trener koji radi sa njima mora da poznaje, prihvati i poštuje ta prava: pravo na učestvovanje u sportskim takmičenjima, pravo na stručnog trenera, pravo da igra kao dete ili tinejdžer a ne kao odrasla osoba, pravo da se bavi svojim aktivnostima u bezbednoj i zdravoj okolini. Odnos između trenera i mladih igrača ima odlučujući uticaj na mišljenje koje igrač ima o

sebi kao i na njegovo saopouzdanje. Stoga je ponašanje trenera prema igračima od velikog značaja. Trener kao drugi - otac, drugi - brat, prijatelj, ima važnu ulogu u životu mladog sportiste. Međutim, biti trener je pre svega posao, trenirati decu i igrati sa njima utakmice je rad. Pa tako sa uspešnim radom treneri žele da budu prepoznati i da napreduju u svojoj struci. Na osnovu najlogičnijih shvatanja, uspešan trener mlađih kategorija je onaj koji plasira najviše košarkaša u profesionalnu košarku, i naravno čiji igrači postanu kontinentalno poznati, jer je taj trener u njima video potencijal i usmerio ih na pravi put. Kako je rekao naš trofejni trener Duško Vujošević: "Najsrećniji trener mlađih kategorija je onaj ko objasni roditeljima svojih igrača, koji su ciljevi treniranja mladih igrača". A cilj je da kroz treniranje i igranje utakmica mladi igrači budu osposobljeni za profesionalni sport. Međutim kako je ranije spomenuto u poglavlju motiva bavljenja sportom deca ulaze u sport zbog radosti pobede. Radost se kao takva može prepisati i roditeljima. Taj imperativ pobede narušava ostvarivanje primarnog cilja rada sa mladim igračima. Pa tako roditelji talentovane dece zbog izgubljenih utakmica u ligi decu upisuju u druge klubove koji imaju više pobeda u tom trenutku. Pa i sama deca pod takvim razmišljanjem roditelja zakluče kako su u gubitničkoj ekipi i žele da pobeđuju. Često odlazak jednog deteta iz kluba sa sobom povuče i njegove najbolje drugare, pa se treneru smanji broj igrača, što uglavnom rezultira njegovim smenjivanjem. Sve ovo je izrečeno kako bi shvatili odakle počinje to što danas imamo trenere koji sami nameću imperativ pobede. No, pravičnost i poštovanje primarnog cilja ipak će se prepoznati na neki način, pa se tako treneri savetuju da nagrađuju upornost i trud bez obzira na postignute rezultate, da podstiču međusobno poštovanje i solidarnost među saigračima, da budu uzor, da poštuju sve igrače uprkos razlikama, da podstiču bliske odnose među igračima, i treba omogućiti da svako dete koje je zainteresovano može da igra, ako ne u prvom onda drugom ili trećem timu. Treneri treba da uče svoje igrače da preuzmu ličnu odgovornost unutar grupe kao nešto što je prirodno i što će predstavljati zadovoljstvo. I ono što je veoma bitno, trener ne sme raditi šablonski, po nekim ustaljenim pravilima, već trening i takmičenje moraju biti na osnovu mogućnosti igrača. Prema tome trener treba da utvrdi dostižne ciljeve koji odgovaraju nivou svojih igrača i da zadaje vežbe kojima igrači mogu da vladaju. Suočavanje igrača sa situacijama kojima

mogu da vladaju u velikoj meru stimuluše njihov učinak. Ako su ovakvom vrstom iskustva suočeni stalno, veća je verovatnoća da će nastaviti da se bave ovim sportom.

2.4 Igrač

Igranje košarke je dobar način da deca nauče da poštuju druge: saigrače, protivnike, trenere, direktore, gledaoce i sudije. Mladi igrači treba da poštuju individualne razlike unutar svoje grupe i da sarađuju sa svojim saigračima koji mogu biti i druge rase, nacionalnosti itd. Deca moraju da poštuju razlike koje se ispoljavaju tokom igranja košarke jer neki igraju bolje od drugih, neki treniraju duže od drugih, neki savladavaju veštine bolje od drugih. Igrači moraju da nauče da funkcionišu kao tim. Tim predstavlja skup i sinergiju pojedinaca, i igrač da bi funkcionisao u timu mora da bude uspešan i na individualnom planu. Pre svega igrač koji trenira ima svoje odgovornosti i obaveze. Obavezuje se da će trenirati određenim danima i igrati utakmice vikendom, često i kada mu to nije po volji. Igrač se obavezuje da će sa svojim klubom ići na letnje kampove i pripreme, ukoliko ne postoji finansijska poteškoća. Dolasci na treninge moraju biti redovni i bez kašnjenja. Ove obaveze se odnose na sve mlade igrače koji treniraju, bez obzira na trenutni kvalitet, minutažu na utakmicama, socioekonomskom statusu, i najbitnije talentu.

Po definiciji sportski talenat je osoba u formativnim godinama koja poseduje iznad prosečne sposobnosti za svoju dob. To je prirodna sposobnost koja pojedincu omogućuje visoko dostignuće u određenom području. Talentovan košarkaš pored svoje odgovarajuće konstitucije ima posebnu strukturu sposobnosti koju ispoljava najčešće uz visoku motivaciju i druga specifična svojstva. Proštije rečeno ono što izdvaja talentovanog košarkaša po idealnim kriterijumima je: telesna visina, snaga, brzina, koordinacija, spretnost i okretnost, agilnost, preciznost, ravnoteža, izdržljivost, tehnika, individualna taktika, anticipacija, upornost, staloženost, srčanost, dobrota, kooperativnost, istrajnost itd. Neke od karakteristika talentovanog seniora koje su ovde navedene se značajno ne razlikuju spuštajući se kroz mlađe kategorije do najmlađih, pa tako i senior (18 + god) i mladi pionir (11- 12 god) mogu biti talentovani kao viši, brži, srčaniji od ostalih igrača. Dok neke karakteristike kao snaga, tehnika, individualna taktika,

anticipacija nisu razvijene kod najmlađih. Ono što jako utiče na prestanak treniranja jeste nepoznavanje ovih karakteristika od strane trenera. Kao što je navedeno ranije, cilj rada u mlađim kategorijama je da se mladi igrači osposobe za seniorsku košarku. Gledajući seniorsku košarku danas, u jačim ligama prosek telesne visine igrača iznosi preko 200 cm, dok je nekada davno 1948 godine bio 185 cm. Pa bi trebalo zaključiti da treneri moraju da prepoznaju morfološki talentovano dete i da ga usmere ka seniorskoj košarci. Međutim nije svako visoko dete morfološki talentovano. Postoje takozvani akceleratori, a to su deca koja se ranije i brže razvijaju od svojih vršnjaka, ali isto tako im se rast ranije završi. Pa tako postoji mogućnost ako imamo dva mlada igrača koji imaju 13 godina (hronološka starost), prvi je sazreo i razvio se na nivou dečaka od 11 godina a drugi na nivou dečaka od 15 godina (biološka starost). Onda se pojavljuje trenerova greška, biološki stariji dečak je brži, snažniji, skočniji... i samim tim postiže više poena, asistencija, skokova itd. što rezultira većom pažnjom, minutažom, nagrađivanjem itd. Ta usmerenost pažnje ka akceleratoru i ne pridavanje pažnje deceleratoru dovodi do njegovog prestanka treniranja košarke, ili pak ako i bude istrajan i nastavi da trenira često ne bude dovoljno utreniran u najbitnijim godinama razvoja, pa i kada poraste ne ume da izvede neke najosnovnije zadatke. S druge strane treneri koji poznaju zakonitosti rada u mlađim kategorijama, zakonitosti talenta i faktora selektiranja dece u košarci, pružanjem šansi biološki mlađoj deci, kod akceleratora stvaraju frustraciju koja se vodi rečenicom: "Ja sam mnogo bolji ili ja sam najbolji, a trener pušta drugu decu koja su trapava, smotana, neprecizna itd.", što i kod ove populacije dovodi do prestanka treniranja ili prelaska u drugi klub. Zaključak ovog dela jeste da trener mora pronaći ulogu i jednom i drugom igraču, da se ne odriče akceleratora koji veoma često budu nosioci igre u mlađim kategorijama, ali isto tako da posveti pažnju biološki mlađoj deci, da im pruži šansu iako verovatno neće moći da izvedu sve zadatke na visokom nivou, ali moraju biti uključeni u sve procese. Ono što autor savetuje igračima jeste da je vrlo važno biti istrajan a košarka doprinosi razvijanju ove osobine, jer je važno biti istrajan uz maksimum uloženog truda koje će koristiti kada igrači prolaze kroz teške periode, kada prave greške, loše igraju, ne postižu rezultate a trude se.

2.5 Finansiranje bavljenja sportom

Slušajući uspešne košarkaše često se provlače rečenice u kojima govore kako u mladosti nisu imali idealne uslove, kako su dugo putovali da bi došli na trening, kako su sale bile neadekvatne za trening, kako nisu imali adekvatnu sportsku opremu, ali sa druge strane klubovi su ipak nalazili sredstva i igrači su trenirali ne plaćajući mesečne članarine. Danas imamo mnogo klubova, takođe sala koje su kvalitetne, ima ih u svim delovima grada, sportska oprema vrhunskog kvaliteta, od lopti do patika, dresova, sportskih torbi itd. međutim nema klubova koji ne naplaćuju mesečnu članarinu koja iznosi i do jedne petine prosečne plate građana. Prema tome troškovi bavljenja sportom skoro su u potpunosti na teretu porodice i zato, nažalost, on nije dostupan svoj deci koja ga vole i žele da redovno treniraju, već samo deci čiji roditelji mogu izdvojiti značajnu sumu novca za mesečne članarine, troškove prevoza, kvalitetniju ishranu, sportsku opremu, putovanja na takmičenja, odlaske na pripreme, itd. Gašenjem i propadanjem industrijskih giganta, pa i manjih fabrika i preduzetnika poslednjih godina u Srbiji, gasila su se i sponzorstva i finansijska podrška klubovima. Klubovi kako bi opstali, moraju pronaći izvor prihoda, a to uglavnom bude uvođenjem članarina i prepuštanjem svih troškova roditeljima. Autor ovog rada kao trener je lično doživeo iskustvo odlivom mladih talentovanih igrača u sportove u kojima je “jeftinija” članarina, a neki su potpuno i prestali sa treniranjem. Postoje i klubovi koji izlaze u susret roditeljima čije je dete veoma talentovano, pa mu umanje ili ukinu članarinu, jer je cilj da se sačuva u košarci dete koje ima potencijal. Sa druge strane saznanje ostalih roditelja i igrača da u klubu za iste uslove neko plaća manje ili ne plaća dovodi do razdora, pobune i često ispisivanja mladog igrača iz kluba. Klubovi koji umaju sponzore, dešava se da imaju i uslove od strane sponzora, pa tako na primer ako je sponzor kluba roditelj nekog od igrača ekipe, trenerima se naređuje da tom igraču daje minute u igri, postavi ga za kapitena itd. bez obzira na njegov kvalitet. Sa te strane plaćanje članarina od strane roditelja je korektnije i pravednije, jer sva deca plaćaju istu sumu novca i svi su jednaki i ravnopravni, a na deci je da se dokažu kao košarkaši i zasluže bolji status u ekipi.

Slika 1. Košarkaški kamp

Slika 2. Sportska oprema

2.6 Dosadašnja istraživanja

Nekoliko dosadašnjih istraživanja je ukazivalo na problem ranog prestanka treniranja, među kojima treba spomenuti istraživanja Delormea, Čalabaeva i Raspauda (2011) sa mladim košarkašima u Francuskoj gde je ustanovljeno da deca koja su rođena u drugoj polovini godine često bivaju fizički inferiorna što rezultira ranim prestankom treniranja košarke. Dalje u istraživanjima Vuerta., Lija i Alfermana (2004) sa mladim sportistima u Nemačkoj (hokej, odbojka, rukomet) ustanovljeno je da neuključenost roditelja u trenažni proces igrača utiče na rani prestanak treniranja kao i sa druge strane preterana uključenost roditelja utiče na rani prestanak treniranja. Zatim u istraživanjima Kervelja, Eskartija i Guzmána (2007) sa mladim sportistima više sportova u Španiji ustanovljeno je da deca koja postavljaju sebi visoke ciljeve a imaju slabu percepciju sposobnosti ranije prestaju da treniraju određeni sport. U radu Bačančeve, Petrovića i Manojlovića (2009) kao glavni razlozi prestanka treniranja sporta navode se razlozi gubitak interesovanja, pojava drugih interesovanja, gubitak zabave, zahtevanje mnogo vremena, trener kao loš pedagog, favorizovanje pojedinaca, fizički teški treninzi, slaba podrška roditelja...

3.PREDMET, CILJ I ZADACI RADA

Košarku u Srbiji trenira veliki broj dece, ali takođe visok procenat dece ne dostigne seniorsku košarku. Predmet rada je prestanak treniranja košarke.

Generalni cilj ovog istraživanja jeste da se utvrde koji su najčešći razlozi zbog kojih mladi prestaju da treniraju košarku. Specifični ciljevi su:

- razvoj svesti o problemu prestanka treniranja košarke.
- proširivanje znanja o obimu, prirodi, formi prestanka treniranja košarke.

Zadaci rada bili su:

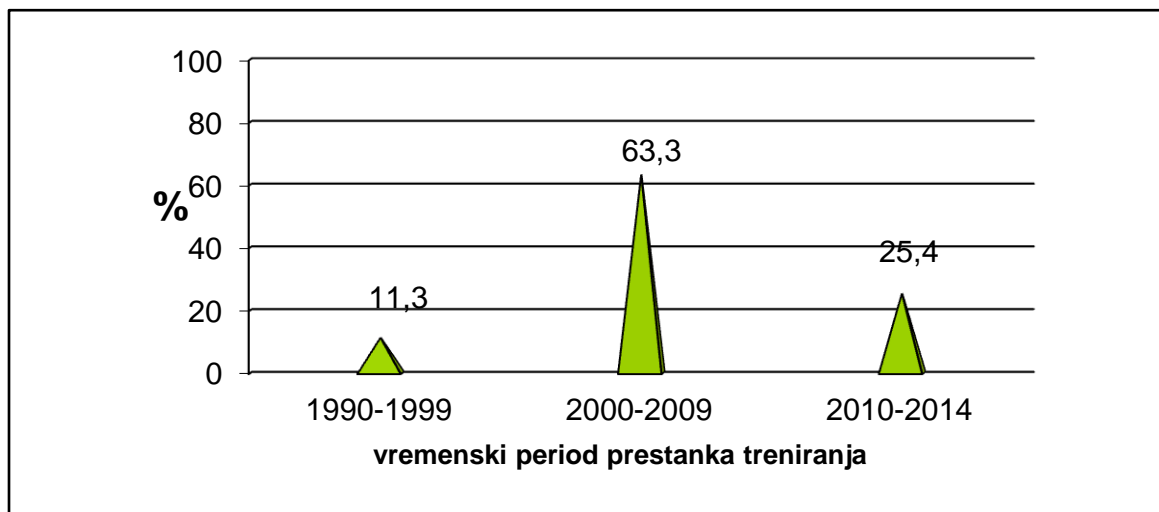
- izrada upitnika.
- pronalaženje ispitanika
- sprovođenje ankete
- obrada podataka

4.METOD RADA

4.1 Uzorak istraživanja

Sprovedena studija je eksplorativno, neeksperimentalno istraživanje anketnog tipa. Uzorak u ovom istraživanju činilo je 70 bivših košarkaša koji su prestali da treniraju košarku u periodu od svoje 14-te do 18-te godine. Košarkaši su iz različitih krajeva Srbije i Crne Gore. Od 70 ispitanika koji su pomogli u istraživanju, njih 38 rođeni su u razdoblju od 1980-1989 godine (53.5 %) , 30 u razdoblju 1990-1999 (43.7%) i 2 ispitanika 2000 godine (2.8%). Od 70 ispitanika 32 ispitanika je rođeno u prvoj polovini godine u periodu od 1. januara do 15. juna (46.5 %), dok je ostalih 38 ispitanika rođeno u drugoj polovini godine u periodu od 16. juna do 31. decembra (53.5 %) i treba napomenuti da su 5 ispitanika rođena u junu par dana pre 15. juna, tako da se procenat rođenih u drugoj polovini može računati i većim.

Dijagram 1. Procenat prestanka treniranja košarke u odnosu na vremenski period.

Na dijagramu 1 prikazano je u kojem razdoblju su ispitanici prestali da treniraju košarku. Najveći broj ispitanika je prestalo da trenira košarku u periodu od 2000 do 2009 godine, tačnije 45 ispitanika (63.3 %), zatim u periodu od 2010 do 2014 17 ispitanika (25.4 %) i najmanje u periodu od 1990 - 1999, 8 ispitanika (11.3 %).

Početak treniranja i sportski staž

U proseku ispitanici su počeli da treniraju košarku sa 9 godina i 4 meseca, najviše ih je počelo sa 8 godina (N22 = 31.4 %), zatim sa 10 godina (N12 = 17.1 %), pa dalje sa 9 godina (N10 = 14.3 %), sa 7 godina (N7 = 10 %), 11 godina (N7 = 10 %), 12 godina (N4 = 5.7 %), 13 godina (N4 = 5.7 %), sa 6 godina (N2 = 2.9 %) i najmanje sa 14 godina (N1 = 1.4 %). Prosek sportskog staža svih ispitanika je 7.5 godina, dok najduži sportski staž ispitanika iznosi 12 godina a najkraći 2 godine.

4.2 Uzorak varijabli

U istraživanju je izabran 9 varijabli. Varijable su utvrđene na osnovu prethodnih istraživanja i praćenja razvoja sporta u prošlosti i sadašnjosti. Varijable koje se istražuju, odnosno njihov uticaj na prestanak treniranja košarke su: 1. Motivi bavljenja sportom (MOT) 2. Odnos roditelja i igrača (R-I) 3. Odnos trenera i igrača (T-I), 4. Odnos roditelja i trenera (R-T), 5. Personalne sposobnosti igrača (PS) , 6. Saradnja sa saigračima (SAR), 7. Socioekonomski status (SS), 8. Objektivni faktor (OF), 9. Organizacija dolaska na trening (O). Varijable su u upitniku raspoređene kroz šest grupa. Ispitanik iskazuje svoje mišljenje i daje odgovore koje su povezani sa navedenim varijablama.

4.3 Prikupljanje podataka

Istraživanje je u formi popunjavanja upitnika, a anketiranje je sprovedeno: 1) elektronskom poštom (e-mail anketa), 2) pismenim popunjavanjem upitnika studenata na Fakultetu sporta i fizičkog vaspitanja u Beogradu i 3) pismenim popunjavanjem upitnika studenata učesnika sportskog humanitarnog turnira „Nastavi Tradiciju“ u Beogradu. 20 upitnika je sakupljeno putem elektronske pošte , 50 upitnika pismenim popunjavanjem upitnika .

Upitnik

Šifra:

Datum rođenja:

Koje godine si prestao da treniraš košarku? _____

Koliko godina si trenirao košarku? _____

Koji je poslednji klub u kome si trenirao košarku? _____

U kojoj si kategoriji bio kada si prestao da treniraš košarku (, pioniri, kadeti, juniori) ?

Na skali od 1 do 5 proceni koliko je svaki od navedenih razloga uticao na to da počneš da treniraš košarku (MOT)

		uopšte nije uticao	neznatno je uticao	umereno je uticao	znatno je uticao	veoma je uticao
a)	Da bih se družio.	1	2	3	4	5
b)	Zbog ljubavi prema ovom sportu.	1	2	3	4	5
v)	Zbog toga što ću biti zdraviji.	1	2	3	4	5
g)	Zbog toga što je zabavno.	1	2	3	4	5
d)	Zbog čestih putovanja.	1	2	3	4	5
đ)	Zbog lične afirmacije, jer želim da budem uspešan.	1	2	3	4	5
e)	Zbog popularnosti i slave.	1	2	3	4	5
ž)	Zbog novca.	1	2	3	4	5
z)	Zbog toga što je to želja mojih roditelja.	1	2	3	4	5

Naredna pitanja se odnose na razloge zbog kojih deca prestaju da treniraju košarku. Molimo te da proceniš u kojoj meri je svaki od navedenih razloga uticao na to da Ti prestaneš da treniraš košarku.

1. Odnos igrača i roditelja (R-I)

		uopšte nije uticao	neznatno je uticao	umereno je uticao	znatno je uticao	veoma je uticao
a)	Nisam imao podršku roditelja.	1	2	3	4	5
b)	Roditelji su me kažnjavali kada nisam igrao ili trenirao dobro.	1	2	3	4	5
v)	Roditelji me nisu nagradjivali kada sam bio dobar.	1	2	3	4	5
g)	Roditelji su mi sugerisali šta da radim dok traje utakmica.	1	2	3	4	5
d)	Roditelji se nisu ponašali umereno, kulturno i vaspitano na mojim utakmicama.	1	2	3	4	5

2. Odnos igrača i trenera (T- I)

		uopšte nije uticao	neznatno je uticao	umereno je uticao	znatno je uticao	veoma je uticao
a)	Trener nije bio obrazovan.	1	2	3	4	5
b)	Trener nije bio kulturni i vaspitan.	1	2	3	4	5
v)	Trener nije znao dobro da radi svoj posao.	1	2	3	4	5

g)	Trener je pružao šansu samo pojedincima.	1	2	3	4	5
d)	Trener me je često kažnjavao.	1	2	3	4	5
đ)	Trener me je retko ili nije nagrađivao.	1	2	3	4	5
e)	Treneru je samo pobjeda bila važna.	1	2	3	4	5
ž)	Treninzi su bili dosadni.	1	2	3	4	5
z)	Treninzi su bili fizički naporni.	1	2	3	4	5

3 Odnos roditelja i trenera (R-T)

		uopšte nije uticao	neznatno je uticao	umereno je uticao	znatno je uticao	veoma je uticao
a)	Loša komunikacija roditelja i trenera.	1	2	3	4	5
b)	Zahtev roditelja da igram više na utakmicama.	1	2	3	4	5
v)	Sugestije roditelja treneru kako da vodi utakmicu.	1	2	3	4	5
g)	Sugestije roditelja treneru kako da vodi trening.	1	2	3	4	5

4. Personalne sposobnosti i saradnja sa saigračima (PS i SAR)

		uopšte nije uticao	neznatno je uticao	umereno je uticao	znatno je uticao	veoma je uticao
a)	Nisam bio dovoljno talantovan da nastavim da treniram.	1	2	3	4	5
b)	Nisam mogao uspešno da izvedem zadatke na treningu i utakmici.	1	2	3	4	5

v)	Bio sam bolji igrač od igrača koji su imali veću minutažu od mene.	1	2	3	4	5
g)	Nisam bio kapiten.	1	2	3	4	5
d)	Nisam se slagao dobro sa saigračima.	1	2	3	4	5
đ)	Postojali su klanovi u timu.	1	2	3	4	5
e)	Atmosfera među igračima je bila negativna.	1	2	3	4	5

5. Socioekonomski status, objektivni faktor i organizacija dolaska na trening (SS,OF,O)

		uopšte nije uticao	neznatno je uticao	umereno je uticao	znatno je uticao	veoma je uticao
a)	Roditelji nisu mogli da plaćaju članarinu.	1	2	3	4	5
b)	Drugi igrači nisu plaćali članarinu.	1	2	3	4	5
v)	Nisu mi odgovarali termini treninga.	1	2	3	4	5
g)	Hala je bila veoma daleko od kuće.	1	2	3	4	5
d)	Hala je bila nekvalitetna za treniranje košarke.	1	2	3	4	5

Ukoliko postoji još neki razlog zbog koga si prestao da treniraš, a nismo te pitali, možeš ga navesti ovde: ***Hvala na saradnji!***

Autor rada je prisustvovao pri pismenom prikupljanju podataka. Anketa ima formu *ankete u užem smislu*, i odgovori su unapred određeni. Odgovori su postavljena u formi matrice. Ispitanik vrednuje svaki odgovor. Odgovori su bazirani na osnovu Likertove skale. Odgovori su prikazani i numerički i rečima. Svi ispitanici su muškog pola, različitog uzrasta. Upitnik je anoniman, svaki ispitanik je predstavljen kao šifra

4.4 Obrada podataka

U obradi podataka ovog istraživanja primenjen je statistički program Exel. Izračunati su centralni i disperzioni parametri: aritmetička sredina (AS), standardna devijacija (SD), minimalna ocena (MIN), maksimalna ocena (MAX), koeficijent varijacije (cV%) kao i procenat proseka ocena svih ispitanika u odnosu na maksimum (PPmax %). Ppmax je predstavljen i tekstualno kao uticaj (UT).

20 % - 35 %	- uopšte nije uticao	(UOU)
36 % - 51 %	- neznatno je uticao	(NEU)
52 % - 67 %	- umereno je uticao	(UMU)
68 % - 84 %	- znatno je uticao	(ZNU)
85 % - 100 %	- veoma je uticao	(VEU)

5. REZULTATI I DISKUSIJA

Ispitanici koji su učestvovali u istraživanju, košarku su prestali da treniraju u 24 gradova na području Srbije i Crne Gore.

Tabela 2. Procenat i br. ispitanika po gradovima u kojima su prestali da treniraju košarku.

BR.	GRAD	N	%
1.	Beograd	25	35.7
2.	Kruševac	17	24.3
3.	Užice	2	2.9
4.	Leskovac	2	2.9
5.	Kragujevac	2	2.9
6.	Smederevo	2	2.9
7.	Herceg N.	2	2.9
8.	Jagodina	1	1.4
9.	Kraljevo	1	1.4
10.	Vrnjačka B.	1	1.4
11.	Mladenovac	1	1.4
12.	Lučani	1	1.4
13.	Lazarevac	1	1.4
14.	Barič	1	1.4
15.	Varvarin	1	1.4
16.	Trstenik	1	1.4
17.	Zemun	1	1.4
18.	Požarevac	1	1.4
19.	Požega	1	1.4
20.	Šabac	1	1.4
21.	Čelarevo	1	1.4
22.	Pančevo	1	1.4
23.	Čačak	1	1.4
24.	Kovin	1	1.4
		70	100

Kao što je prikazano u tabeli 2 najveći procenat ispitanika je prestalo da trenira košarku igrajući u klubovima u Beogradu (25 = 35.7 %), što je i logičan zaključak s obzirom da je anketiranje izvršeno u Beogradu, veliki broj ispitanika je treniralo u Kruševcu (17 = 24.3%) u dva kluba „KK Napredak“ i „OKK Kruševac“. Svi ispitanici iz Kruševca su na upitnik odgovarali putem e-mail-a, takođe na ovaj način još 3 ispitanika, dok je preostalih 25 ispitanika iz različitih krajeva Srbije koji su se odazvali anketiranju na Fakultetu sporta i fizičkog vaspitanja i na humanitarnom turniru „Nastavi tradiciju“.

Tabela 3. Procenat i broj ispitanika u zavisnosti od kategorije u kojima su bili kada su prestali da treniraju košarku.

br	Mlađe kategorije	N	procenat %
1.	Juniori	36	51.4 %
2.	Kadeti	22	31.4 %
3.	Pioniri	12	17.2 %

U tabeli 3 prikazane su mlađe košarkaške kategorije. Najviše ispitanika je u trenutku prestanka treniranja košarke dostiglo juniorski staž ($N_{36} = 51.4\%$), u kadetskoj selekciji treniranje je završilo 22 ispitanika (31.4%) a najmanje ispitanika je sa treniranjem stalo još u fazi pionira ($N_{12} = 17.2\%$). Mlađi pioniri nisu uzimani u obzir u ovom istraživanju.

Spisak klubova ispitanika

Ispitanici koji su učestvovali u istraživanju prestali su da treniraju košarku u 24 gradova, odnosno u 42 košarkaška kluba: Beograd (KK Medžik, KK Best, KK Jump, KK Sparta, KK Karaburma , ŠKK Zvezdara, KK Bask, KK Fleš, KK Crvena Zvezda, KK Beokoš, KK Milan Trivić, KK Viva Basket, KK Ras, KK Cerak, KK Koledž - FMP, OKK Zvezda); Kruševac (KK Napredak , OKK Kruševac); Zemun (KK Zemun); Požega (KK Sloboda); Trstenik (KK Prva Petoletka); Užice (KK Sloboda, KK Šampion); Kraljevo (KK Sloga); Herceg Novi (KK Mediteran, KK Primorje); Pančevo (KK Kris Kros, KK Tamiš); Kovin (KK Kovin); Leskovac (KK Zdravlje) ; Požarevac (KK Požarevac); Čelarevo (KK Čelarevo); Vrnjačka banja (KK Goč); Šabac (KK Čivija); Varvarin (KK Temnić); Mladenovac (KK Mladenovac); Lazarevac (KK Kolubara); Čačak (KK Borac); Kragujevac (KK Radnički); Lučani (KK Lučani), Smederevo (KK Smederevo); Barič (KK Abba)

U analizi prestanka treniranja košarke kod dece uzrasta od 14 do 18 godina izračunati su centralni i disperzioni parametri: aritmetička sredina (AS), standardna devijacija (SD), minimalana ocena (MIN), maksimalna ocena (MAX), koeficijent varijacije (cV%) kao i procenat proseka ocena svih ispitanika u odnosu na maksimum (PPmax %) za odgovore koje se odnose na 9 varijabli predstavljenih u 6 grupa pitanja.

Tabela 4. Deskriptivni parametri - aritmetička sredina (AS), standardna devijacija (SD), minimalana ocena (MIN), maksimalna ocena (MAX), koeficijent varijacije (cV%) ,procenat proseka ocena ispitanika u odnosu na maksimum (PPmax %), za odgovore motiva bavljenja sportom (MOT) i uticaj na početak treniranja košarke (UT)

br	odgovori	AS	SD	MIN	MAX	Cv %	PPmax %	UT
1.	Da bih se družio	3.06	1.19	1	5	39%	61.14%	UMU
2.	Zbog ljubavi prema ovom sportu.	4.51	0.76	3	5	25%	90.29%	VEU
3.	Zbog toga što ću biti zdraviji.	3.31	1.20	1	5	39%	66.29%	UMU
4.	Zbog toga što je zabavno.	4.00	1.02	1	5	33%	80.00%	ZNU
5.	Zbog čestih putovanja.	2.43	1.10	1	4	36%	48.57%	NEU
6.	Zbog lične afirmacije, jer želim da budem uspešan.	3.11	1.21	1	5	40%	62.29%	UMU
7.	Zbog popularnosti i slave.	2.16	1.11	1	5	36%	43.14%	NEU
8.	Zbog novca.	1.96	1.13	1	5	37%	39.14%	NEU
9.	Zbog toga što je to želja mojih roditelja.	1.61	1.11	1	5	36%	32.29%	UOU

N	70
---	----

X → pozitivno

X → negativno

Posmatrajući tabelu 4 može se videti da su ispitanici (N 70) na pitanje „Na skali od 1 do 5 proceni koliko je svaki od navedenih razloga uticao na to da počneš da treniraš košarku“ najviše bodovali odgovor 2. Zbog ljubavi prema ovom sportu, jer je prosečna ocena 4.51 za opseg 1-5, ili u procentima 90.29 % što znači da je ovaj faktor veoma uticao (VEU) na početak treniranja košarke. Takođe i koeficijent varijacije (cV - 25 %)

pokazuje da je ovaj odgovor malo varirao i da je konstantan, što takođe govori i činjenica da je najmanja ocena za ovaj odgovor 3. Sledeći u nizu odgovora sa visokim procentom bodovanja ispitanika jeste odgovor pod brojem 3. *Zbog toga što je zabavno*, sa prosečnom ocenom 4 (80 %) i ovaj odgovor je znatno uticao (ZNU) na ispitanike da počnu da treniraju košarku. Takođe je i ovaj odgovor manje varirao od ostalih odgovora ove grupe (cV 33 %). Ono što je isto pozitivno jeste da su najmanji procenat i ocene dati za odgovore 8. *Zbog novca* (1.96 = 39.1%) i 9. *Zbog toga što je to želja mojih roditelja* (1.61 = 32.29 %), jer ih je autor ranije u radu predstavio kao moguće negativne faktore. Želja roditelja ne sme da prevlada želju deteta za treniranjem određenog sporta, kao i zabrinjavajuća činjenica bi bila da dete u rasponu od 7 do 13 godina razmišlja kako će kroz treniranje košarke zaraditi novac. Ove informacije su ohrabrujuće gledano generalni uzorak, međutim vidimo u tabeli da i za odgovore 8 i 9 postoje pojedinci koji su bodovali maksimalnom ocenom, ali pozitivno je što su u velikoj manjini. Jedini odgovor koji ni na kog nije veoma uticao na početak treniranja je 5. *Zbog čestih putovanja*. Njegova najveća ocena je 4. Iako su postajale kampanje i danas ih ima u velikom broju koji se tiču pozitivnog uticaja trenažnog procesa na zadržavlje, naši ispitanici su taj faktor prosečno prepoznali sa ocenom (3.31 = 66.29 %) što znači da je odgovor 3. *Zbog toga što ću biti zdraviji* umereno uticao na početak treniranja košarke (UMU), ali svakako je pozitivno što zauzima treće mesto na listi od devet odgovora.

Tabela 5. Deskriptivni parametri - aritmetička sredina (AS), standardna devijacija (SD), minimalna ocena (MIN), maksimalna ocena (MAX), koeficijent varijacije (cV%), procenat proseka ocena ispitanika u odnosu na maksimum (PPmax %), za odgovore odnosa roditelja i igrača (R-I) i uticaj na prestanak treniranja košarke (UT).

br	odgovori	AS	SD	MIN	MAX	Cv %	PPmax %	UT
10.	Nisam imao podršku roditelja	1.63	0.95	1	4	58%	32.57%	UOU
11.	Roditelji su me kažnjavali kada nisam igrao ili trenirao dobro.	1.24	0.75	1	4	60%	24.86%	UOU
12.	Roditelji me nisu nagradjivali kada sam bio dobar.	1.29	0.78	1	4	61%	25.71%	UOU
13.	Roditelji su mi sugerisali šta da radim dok traje utakmica.	1.44	1.00	1	5	69%	28.86%	UOU
14.	Roditelji se nisu ponašali umereno, kulturno i vaspitano na mojim utakmicama.	1.11	0.40	1	3	36%	22.29%	UOU

N	70
---	----

X → pozitivno

X → negativno

Posmatrajući tabelu 5 može se konstatovati da su ispitanici na pitanje „Naredna pitanja se odnose na razloge zbog kojih deca prestaju da treniraju košarku. Molimo te da proceniš u kojoj meri je svaki od navedenih razloga uticao na to da Ti prestaneš da treniraš košarku.“ odgovorili veoma pozitivno. Po ocenjivanju ispitanika ovi faktori uopšte nisu uticali na prestanak treniranja košarke (UOU). Prosečne ocene su ispod ocene 2, i najveći procenat je 32.57% i odnosi se na odgovor 10. *Nisam imao podršku roditelja.* Četiri od pet faktora nisu ni dostigli maksimalnu ocenu, a odgovor 14. *Roditelji se nisu ponašali umereno, kulturno i vaspitano na mojim utakmicama.* ima najniži prosek 1.11, a i standardna devijacija i koeficijent varijacije (SD 0.40 ; Cv 36%) pokazuju da su pojedinačni odgovori ispitanika bili slični i nije bilo velikih odstupanja. Roditelji ispitanika ovim istraživanjem pokazali su da nisu uzroci prestanka treniranja svoje dece, kod većine ispitanika. Naravno uvek ostaje par pojedinaca koji su na žalost imali negativno iskustvo u odnosu sa roditeljima kao na primer u odgovoru 13. *Roditelji su mi sugerisali šta da radim dok traje utakmica.* jer koeficijent varijacije (69%) govori da su

odgovori varirali i da je bilo odgovora sa ocenama 1,2,3,4 i 5, dok na primer kod pitanja 14 ocene su 1,2 i 3 i to samo sedam odgovora sa ocenama 2 i 3 od 70 ispitanika. Povezujući istraživanje sa prethodnim istraživanjima koje govori o tome kako nezainteresovanost roditelja ili prevelika uključenost utiče na prestanak treniranja košarke, autor nije mogao da dokaže stepen uključenosti roditelja ispitanika ali je svakako pokazao da su se roditelji ponašali kulturno i umereno, nisu kažnjavali decu i mešali se u rad kluba i trenera. Možemo konstatovati gledajuće rezultate da po podelama Bačančeve, Petrovića i Manojlovića (2009) nismo mogli prepoznati veliki broj fanatičnih i razdražljivih roditelja, dok ćemo biti uskraćeni za prepoznavanje nezainteresovanih i neinformisanih roditelja.

Tabela 6. Deskriptivni parametri - aritmetička sredina (AS), standardna devijacija (SD), minimalna ocena (MIN), maksimalna ocena (MAX), koeficijent varijacije (cV%), procenat proseka ocena ispitanika u odnosu na maksimum (PPmax %), za odgovore odnosa trenera i igrača (T-I) i uticaj na prestanak treniranja košarke (UT).

br	odgovori	AS	SD	MIN	MAX	Cv %	PPmax %	UT
15.	Trener nije bio obrazovan.	2.31	1.23	1	5	53%	46.29%	NEU
16.	Trener nije bio kulturno i vaspitan.	2.41	1.40	1	5	60%	48.29%	NEU
17.	Trener nije znao dobro da radi svoj posao.	2.40	1.32	1	5	57%	48.00%	NEU
18.	Trener je pružao šansu samo pojedincima.	2.77	1.43	1	5	62%	55.43%	UMU
19.	Trener me je često kažnjavao.	1.30	0.67	1	3	29%	26.00%	UOU
20.	Trener me je retko ili nije nagrađivao.	2.00	1.15	1	5	50%	40.00%	NEU
21.	Treneru je samo pobeda bila važna.	1.99	1.25	1	5	54%	39.71%	NEU
22.	Treninzi su bili dosadni.	2.37	1.36	1	5	59%	47.43%	NEU
23.	Treninzi su bili fizički naporni.	1.41	0.81	1	4	35%	28.29%	UOU

N	70
---	----

X → pozitivno

X → negativno

Posmatrajući tabelu 6 može se konstatovati da su ispitanici na pitanje „Naredna pitanja se odnose na razloge zbog kojih deca prestaju da treniraju košarku. Molimo te da proceniš u kojoj meri je svaki od navedenih razloga uticao na to da Ti prestaneš da treniraš košarku.“ odgovorili toj meri da se može uočiti uticaj trenera na prestanak treniranja igrača. Kod ispitanika najviše je pažnje privukao odgovor 18. *Trener je pružao šansu samo pojedincima* sa prosečnom ocenom 2.77 (55.43 %) što govori da je ovaj faktor umereno uticao (UMU) na prestanak treniranja košarke, a najviše u svojoj grupi odgovora. Takođe za ovaj odgovor je najveća standardna devijacija i koeficijent varijacije (SD - 1.43; Cv 62%) što pokazuje da je bilo pojedinaca na koje ovaj faktor nije uticao ali ih je bilo u manjini. Ukoliko znamo da ekipe u proseku imaju od 16 do 20 igrača, od kojih se 12 „skidaju“ za utakmicu, a pet igrača mogu da budu na terenu i samo je jedan kapiten, može se logično shvatiti kakvu frustraciju pravi trener ako pruža šansu samo pojedincima. Što se tiče kulture, vaspitanja i obrazovanja koji su oličje akademskog građanina, kakav trener mora biti, rezultati odgovora vezanih za ove karakteristike nisu alarmantni ali nisu ni zanemarujući. Dosta odgovora na pitanja 15. *Trener nije bio obrazovan*. 16. *Trener nije bio kulturni i vaspitan* 17. *Trener nije znao dobro da radi svoj posao* zabeleženo je ocenom 5, a i procenat od 46.29 % do 48.29% govori koliko je malo bilo potrebno da ove karakteristike postanu umereno uticajne na prestanak treniranja košarke. Statistički od odgovora 15, 16 i 17 ne razlikuje se odgovor 22. *Treninzi su bili dosadni* sa prosečnom ocenom 2.37 (47.43 %), koji pokazuje da u klubovima rade treneri sa šablonkim planom i programom treninga, treneri koji nisu inovativni, treneri sa malim spektrom vežbi itd. Kod sedam od devet odgovora pojavljuje se minimum jedan ispitanik koji je dao ocenu 5. Autor kao pozitivnu stavku ove grupe odgovora izdvaja mali broj onih na koga je kažnjavanje trenera (odgovor 19) imalo uticaja (od 70 ispitanika jedna ocena 3). Takođe standardna devijacija i koeficijent varijacije (SD 0.67; Cv 29%) pokazuju da su na ovo pitanje ispitanici slično odgovarali sa malo variranja i odstupanja u odgovorima. Nakon statističke obrade i analize svih grupa odgovora biće prikazani deskriptivni parametri za grupe međusobno, a za sada se može konstatovati da je uticaj trenera na prestanak treniranja košarke dece, veći od uticaja roditelja.

Tabela 7. Deskriptivni parametri - aritmetička sredina (AS), standardna devijacija (SD), minimalna ocena (MIN), maksimalna ocena (MAX), koeficijent varijacije (cV%) ,procenat proseka ocena ispitanika u odnosu na maksimum (PPmax %), za odgovore odnosa roditelja i trenera (R-T) i uticaj na prestanak treniranja košarke (UT).

br	odgovori	AS	SD	MIN	MAX	Cv %	PPmax %	UT
24.	Loša komunikacija roditelja i trenera.	1.56	1.02	1	5	60%	31.14%	UOU
25.	Zahtev roditelja da igram više na utakmicama.	1.19	0.55	1	3	46%	23.71%	UOU
26.	Sugestije roditelja treneru kako da vodi utakmicu.	1.17	0.61	1	3	52%	23.43%	UOU
27.	Sugestije roditelja treneru kako da vodi trening.	1.11	0.44	1	3	39%	22.29%	UOU

N	70
---	----

X → pozitivno

X → negativno

Kako je već konstatovano ranije iz tabele 5, roditelji nisu imali visok uticaj na prestanak treniranja košarke deteta posmatrajući odnos roditelja i deteta. Što se tiče odnosa roditelja i trenera u tabeli 7, vidimo takođe da nije imao značajan uticaj na prestanak treniranja. Od 70 ispitanika samo su dva ispitanika ocenila odgovor ocenom 5 i to za pitanje 24. *Loša komunikacija roditelja i trenera*. Kod ostalih odgovora maksimalna ocena je 3, i ono što je isto pozitivno je da su proseci ocena kod ovih odgovora ispod 1.20 (1.19; 1.17; 1.11). Takođe standarde devijacije i koeficijenti varijacije pokazuju (SD 0.41, 0.55, 0.61; Cv - 39%, 46%, 52%) da nije bilo velikih odstupanja i variranja u odgovorima, eventualno kod pitanja 24, ali takvih ispitanika je bilo u manjini. Kako se nastavlja analiza podataka može se ustanoviti da su još jednom roditelji ispitanika bili korektni kako prema svojoj deci tako i prema trenerima. Nisu imali lošu komunikaciju sa trenerom, nisu zahtevali od trenera da ima veću minutažu, nisu se mešali u posao trenera govoreći mu šta i kako treba da radi na treningu ili utakmicama, što je veoma značajan podatak. Autor na ovu temu dodaje jedno svoje lično iskustvo, gde se radi o igraču uzrasta pionira koji prelazi iz jednog šampionskog kluba u Srbiji u klub u kome je autor

zapošljen, koji je za par mesta niže na ligaškoj tabeli. Roditelj smatra ne videvši kvalitet autorovih igrača da njegovo dete treba da ima veliku minutažu (npr. 25 - 30 minuta od 40 minuta koliko traje košarkaška utakmica) i biva frustriran nakon par utakmica kada dete nije dobilo zahtevanu minutažu, jer nema kvalitet. Danas taj igrač nije u grupi u kojoj je autor trener jer je roditelj neosnovano zahtevao da igrač ima veću minutažu što autor nije dozvolio, i igrač je u drugoj grupi kod drugog trenera . Drugom treneru je postavljen isti zahtev! Autor bi voleo da doda još jedan primer koji se odnosi na sugestije igraču dok traje utakmica i treneru kako da vodi utakmicu. U pionirskoj ligi veoma je popularan presing preko celog terena koji često pređe u presing sa udvajanjem. Ovde govorimo o agresivnoj odbrani, visokom pritisku i intenzitetu odbrane na celom terenu. S obzirom na fizičku nedovoljnu razvijenost košarkaša pionira, smanjuje se broj rešenja na ovaj presing. Ukratko presing se u ovom uzrastu rešava nizom kretnji i ukrštanja igrača bez lopte, utrčavanjem igrača bez lopte u prazne prostore sa brzim, pravilnim i preciznim dodavanjima, uz smirenost i staloženost u odlukama. Trener (autor) uvežbava napad na presing koji kasnije primenjuje na utakmici, i u trenutku neizvesnog rezultata igrač koji uvodi loptu u igru, znajući koji mu je zadatak i kome treba da doda loptu od svog roditelja sa tribine čuje rečenicu “Baci loptu daleko u njihovu polovinu”, i tako s obzirom na nerazvijenost snage ruku, ta lopta nije ni dostigla distancu koju je igrač želeo, a ni brzinu i visinu, protivniku je dospela u ruke koji je to pretvorio u lak i brz poen, što je bio ključni momenat na psihičkoj osnovi, da protivnik sa samopozdanjem privede utakmicu kraju kao pobednik. Trener je zatražio tajm aut zbog ovog poteza, gde je onda isti roditelj rekao „Treneru ne valja to što im pričaš, neka bacaju loptu što dalje od koša“

Slika 3. Konflikt roditelja i trenera

Tabela 8. Deskriptivni parametri - aritmetička sredina (AS), standardna devijacija (SD), minimalna ocena (MIN), maksimalna ocena (MAX), koeficijent varijacije (CV%) ,procenat proseka ocena ispitanika u odnosu na maksimum (PPmax %), za odgovore personalnih sposobnosti igrača i saradnja sa saigračima (PS, SAR) i uticaj na prestanak treniranja košarke (UT).

br	odgovori	AS	SD	MIN	MAX	Cv %	PPmax %	UT
28.	Nisam bio dovoljno talantovan da nastavim da treniram.	1.99	1.29	1	5	65%	39.71%	NEU
29.	Nisam mogao uspešno da izvedem zadatke na treningu i utakmici.	1.44	0.81	1	5	56%	28.86%	UOU
30.	Bio sam bolji igrač od igrača koji su imali veću minutažu od mene.	2.64	1.44	1	5	57%	52.86%	UMU
31.	Nisam bio kapiten.	1.10	0.42	1	3	38%	22.00%	UOU
32.	Nisam se slagao dobro sa saigračima.	1.20	0.60	1	4	50%	24.00%	UOU
33.	Postojali su klanovi u timu.	1.59	0.88	1	4	55%	31.71%	UOU
34.	Atmosfera među igračima je bila negativna.	1.53	0.97	1	5	64%	30.57%	UOU

N	70
---	----

X → pozitivno

X → negativno

Posmatrajući tabelu 8 u kojoj si prikazani odgovori na pitanje „Naredna pitanja se odnose na razloge zbog kojih deca prestaju da treniraju košarku. Molimo te da proceniš u kojoj meri je svaki od navedenih razloga uticao na to da Ti prestaneš da treniraš košarku.“, ispitanici kao najveći uticaj na prestanak treniranja bodovali su odgovor 30. *Bio sam bolji igrač od igrača koji su imali veću minutažu od mene* sa prosečnom ocenom 2.64 (52,86 %) što spada u umereni uticaj prestanka treniranja na generalnom uzorku (UMU). Ispitanici smatraju da su bili kvalitetniji igrači od pojedinih igrača koji su dobijali veću minutažu , i kada povežemo ovaj odgovor sa odgovorom 18. *Trener je pružao šansu samo pojedincima* (AS 2.77, Ppmax 55.43 %) iz table 7, možemo konstatovati povezanost ova dva faktora. Igrači smatrajući da neki igrači koji imaju veću minutažu od njih a pri tome su lošijeg kvaliteta bivaju razočarani što je potvrđeno kod većeg broja ispitanika, i što u kraćem ili dužem periodu može da dovede do prestanka treniranja. Ne

tako zanemarljivu ocenu dobio je odgovor 28. *Nisam bio dovoljno talantovan da nastavim da treniram*, (1.99 = 39.71% = NEU). Ispitanici su pokazali određeni nivo samokritičnosti i priznali da lično oni smatraju da je bolje bilo prekinuti treniranje nego trenirati neuspešno. Kao što je ranije rečeno samo je jedan kapiten, međutim ispitanici su pokazali da oni što nisu kapiteni nisu time uvređeni i nije uticalo na njihovo treniranje. Jako je pozitivno što u 42 kluba nije bilo neslaganja među igračima u meri u kojoj bi neko napustio sport što je pokazano ocenjivanjem odgovora 32. *Nisam se dobro slagao sa saigračima* prosečnom ocenom 1.20. Takođe nije bilo zapažajućih klanova u ekipama i loše atmosfere među igračima (AS 1.53 i 1.59) na generalnom uzorku ali je bilo pojedinih primera, što je negativno, ali su u velikoj manjini. Autor rada je izabrao ovu temu jer je doživeo dosta ličnih iskustava vezanih za ove faktore. Jedno od negativnih iskustava jeste da u klubu u kojem radi, igrači su iz različitih delova Beograda i okoline. Od 20 igrača koliko broji ekipa, 5 živi u užem centru Beograda, 3 na Novom Beogradu, 3 na Banjici, 2 na Banovom Brdu itd. Uglavnom igrači u tim delovima grada idu zajedno u osnovnu školu (pioniri). Tako da imamo grupe igrača koje zajedno dolaze i odlaze sa treninga i pritom se druže u van treninga. Kod prve rasprave ili konflikta autor je primetio da igrači podržavaju svoje drugare i to one sa kojima idu u školu ne razmišljajući o uzroku i posledicama rasprave. To je pokazatelj postojanja klanova u ekipi. Na ovaj primer se nadovezuje primer kada igrač koji je povučen i mirnije naravi biva provociran od strane jednog pripadnika klana gde ostali to podržavaju, često rečima ili podsmevanjem a ponekad i fizičkim kontaktom. Još jedan značajan primer dolazi iz iste ekipe u kojoj je za kapitena izabran trenutno najbolji igrač po više aspekata osim jednog, a to je kako podnosi poraz i koja mu je reakcija. Tako na utakmici umesto aplauza podrške i reči podrške on izgovara rečenice „Zar niko osim mene ne može da uradi nešto dobro“ ili „Ti nemoj da šutiraš više ako ne možeš da pogodiš“ ili „Znao sam da ćemo izgubiti“ itd. S obzirom na igrački kvalitet taj igrač postaje uticajan i ove rečenice bivaju izgovarane kasnije i od drugih igrača. Nakon nekoliko utakmica treneru - autoru se javlja perspektivan igrač iz ekipe koji se žali na atmosferu na utakmicama i treningu i kako niko nikog ne podržava već osuđuje za svaku grešku. Posledica je odlazak tog igrača u drugi klub.

Tabela 9. Deskriptivni parametri - aritmetička sredina (AS), standardna devijacija (SD), minimalna ocena (MIN), maksimalna ocena (MAX), koeficijent varijacije (cV%), procenat proseka ocena ispitanika u odnosu na maksimum (PPmax %), za odgovore socioekonomskog statusa, objektivnog faktora i organizacije dolaska na trening (SS, OF, O) i uticaj na prestanak treniranja košarke (UT)

br	odgovori	AS	SD	MIN	MAX	Cv %	PPmax %	UT
35.	Roditelji nisu mogli da plaćaju članarinu.	1.50	0.90	1	4	60%	30.00%	UOU
36.	Drugi igrači nisu plaćali članarinu.	1.33	0.88	1	4	66%	26.57%	UOU
37.	Nisu mi odgovarali termini treninga.	1.47	0.90	1	4	61%	29.43%	UOU
38.	Hala je bila veoma daleko od kuće.	1.46	0.85	1	3	58%	29.14%	UOU
39.	Hala je bila nekvalitetna za treniranje košarke.	1.61	0.84	1	5	58%	32.29%	UOU

N	70
---	----

X → pozitivno

X → negativno

Posmatrajući tabelu 9 u kojoj su prikazani odgovori na pitanje „Naredna pitanja se odnose na razloge zbog kojih deca prestaju da treniraju košarku. Molimo te da proceniš u kojoj meri je svaki od navedenih razloga uticao na to da Ti prestaneš da treniraš košarku.“ ispitanici su odgovorili pozitivno. Generalno ovi faktori uopšte nisu uticali na prestanak treniranja (UOU), osim kod par primera kao kod odgovora 39. *Hala je bila nekvalitetna za treniranje košarke.* gde imamo jednog ispitanika sa ocenom 5 za ovaj odgovor. Prosek ocena svih odgovora pojedinačno je nizak od 1.33 do 1.61 i ono što treba naglasiti da nije bilo više slučajeva da neki igrač u ekipi plaća članarinu a da u istom klubu neki drugi igrač ne plaća. Autor je ranije u radu spomenuo da igrači ne bi trebali da plaćaju članarinu, ili ako je plaćaju da ne postoji razlika u ceni. Svi igrači moraju biti jednaki sa te strane a na njima je da se dokažu kroz trening i utakmice za bolji status u ekipi. Autor je doživeo iskustvo radeći u školi košarke gde se pojavila mala grupa dece sa roditeljima na upisu u školu košarke. Na pitanje zašto su se odlučili da treniraju košarku, odgovor je bio da je ta grupa dečaka samo par dana ranije trenirala fudbal, ali kako je bio mesec oktobar, bilo je hladno u balonu gde je taj fudbalski klub

trenirao i roditelji zabrinuti za zdravlje dece, menjaju sport. Takođe značajan je primer a autor ga je doživeo, jeste da dva perspektivna igrača istog beogrskog kluba imaju treninge u terminu od 21.30 do 23.00, što je kasno s obzirom na vreme potrebno za presvlačanje posle treninga, i veoma naporno zbog sistema prevoza u Beogradu. Oba igrača prelaze u klub autora čiji klub trenira u terminu od 20.00 do 21.30. Autor je takođe prisustvovao velikom odlivu dece u drugi sport pa čak i prestajanjem treniranja zbog nemogućnosti roditelja da plate iznos članarine. Ovi primeri su sve češći, i vezani su uglavnom za period 2012 godine i kasnije, kada se javno govori o ekonomskoj krizi, velikoj stopi nezapošljenosti itd. Na žalost ispitanici koji su pomogli u ovom istraživanju su velikom većinom prestali da treniraju pre pojave ovih nepovoljnih ekonomskih faktora, pa ovim istraživanjem se nije pojavilo više primera porodica sa finansijskim poteškoćama. Veliki problem koji se pojavljuje u klubovima je nemogućnost roditelja da plate deci odlazak na letnje pripreme, koje su osnovana faza jedne takmičarke sezone. Autor se suočio sa problemom da iz prve petorke planirane za sledeću sezonu, na osnovu svih aspekata, 3 igrača ne prisustvuju kampu i samim tim ne rade po planu i programu kampa, već sa drugim trenerom koji ima svoj princip rada. Da situacija bude još komplikovanija, kako tim igračima dati uloge kada počne sezona veće od dece koja su ispoštovala sve propozicije kluba i bila na pripremama.

Povrede i upis na fakultet

Posmatrajući sve tabele, nismo primetili da u proseku ima faktora koji su znatno (ZNU) ili veoma (VEU) uticali na prestanak treniranja košarke računajući sve ispitanike. Faktori koji su se pojavili u dopunskom pitanju koje glasi „Ukoliko postoji još neki razlog zbog koga si prestao da treniraš, a nismo te pitali, možeš ga navesti ovde“ su svedeni na dva faktora a to su povrede i početak studiranja. Od 70 ispitanika ova dva faktora su bila ključna za njih 14 (6 povreda i 8 upisa na fakultet), što je dovelo do smanjenja broja visokih ocena za pojedine odgovore. Autor nije želeo da procesuirao ova dva faktora, držeći se principa „obrazovanje na prvom mestu“ i autor podržava svakog ispitanika koji smatra da ne može u isto vreme da odgovori zadacima sporta i studiranja. Postoje košarkaši koji su neuspešni na planu obrazovanja, koji prestankom treniranja

obrazovanih, i njihovim odlaskom na studiranje, dobijaju više pažnje i prostora za napredak. Što se drugog faktora tiče, postoji veliki broj radova na temu oblika i prevencija povreda, kako u sportskim tako i u medicinskim člancima, pa je autor manje posvetio pažnje.

Dalje u radu biće predstavljeni odgovori koje su ispitanici najviše i najmanje bodovali gledajući sve varijable i grupe pitanja, kao i da li postoji neka povezanost u odgovorima ispitanika koji su prestali da treniraju košarku igrajući u klubovima u Beogradu, takođe ćemo analizirati odgovore ispitanika iz Kruševca jer je od 17, njih 12 treniralo u KK Napredak, 5 u OKK Kruševac.

Tabela 10. Prikaz šest odgovora, tri sa najmanjom i tri najvećom prosečnom ocenom (AS), njihova standardna devijacija i koeficijent varijacije (SD, CV%), procenat proseka ocena ispitanika u odnosu na maksimum (Ppmax%) i uticaj na prestanak treniranja košarke (UT).

br	odgovori	AS	SD	MIN	MAX	Cv %	PPmax %	UT
18.	Trener je pružao šansu samo pojedincima.	2.77	1.43	1	5	62%	55.43%	UMU
30.	Bio sam bolji igrač od igrača koji su imali veću minutažu od mene.	2.64	1.44	1	5	57%	52.86%	UMU
16.	Trener nije bio kulturni i vaspitan.	2.41	1.40	1	5	60%	48.29%	NEU
31.	Nisam bio kapiten.	1.10	0.42	1	3	38%	22.00%	UOU
11.	Roditelji se nisu ponašali umereno, kulturno i vaspitano na mojim utakmicama.	1.11	0.40	1	3	36%	22.29%	UOU
27.	Sugestije roditelja treneru kako da vodi trening.	1.11	0.44	1	3	39%	22.29%	UOU

N	70
---	----

X → pozitivno

X → negativno

Posmatrajući tabelu 10 vidimo da je trener najveći uzrok prestanka treniranja većine ispitanika. Trener koji pruža šansu samo pojedincima i trener koji je nekulturni i nevaspitan su osobine i karakteristike koje su prepoznate kao najdominantniji uzroci da

deca prestanu da treniraju, dok uloga roditelja u sportskim životima naših ispitanika nije bila dovedena u pitanje kao negativna. Među ispitanicima ne znamo da li je neko imao želju da bude vođa tima i kapiten, ali se svakako se vidi da taj faktor nije uticao na ispitanike i ubedljivo ima najnižu ocenu sa prosekom 1.10 a i standarda devijacija i koeficijent varijacije (SD 0.42, CV 38%) govore da je velika većina slično odgovorila na ovo pitanje i nije bilo značajnih odstupanja od proseka i variranja.

Zadržati dete u nekom sportu je veoma teško, što se i vidi na osnovu ovog istraživanja. Iako je dete perspektivno, dobija punu pažnju od trenera, ima podršku roditelja može se desiti da se ne slaže sa pojedinim igračima ili da ne može da ispoštuje termine treninga, i njegovo treniranje postaje psihički ili fizički naporno, što rezultira prestajanjem. Autor rada je doživeo primer u kome je roditelj unapred odlučio da će njegovo dete upisati srednju vojnu školu i da će dete trenirati do upisa. Autor je razgovarao sa igračem koji je rekao da nije zainteresovan za tu školu, i da voli košarku. Igrač ipak prestaje da trenira košarku nakon završetka osnovne škole ali na kraju i ne upisuje srednju vojnu školu. Pritisak roditelja sa jedne strane i pritisak trenera sa druge strane koji je želeo da dete vrati u sport doveli su do zasićenja igrača košarkom i njegovog odustajanja.

Tabela 11. Prikaz najznačajnijih odgovora ispitanika iz Kruševca: aritmetička sredina (AS), standardna devijacija i koeficijent varijacije (SD, CV%), procenat proseka ocena ispitanika u odnosu na maksimum (Ppmax%) , uticaj na prestanak (UT pres.) i početak (UT poč.) treniranja košarke.

br	odgovori	AS	SD	MIN	MAX	Cv%	PPmax %	UT (pres)	UT (poč)
2.	Zbog ljubavi prema ovom sportu.	5	0	5	5	0	100%	/	VEU
30.	Bio sam bolji igrač od igrača koji su imali veću minutažu od mene.	2.88	1.45	1	5	50%	57.65%	UMU	/
28.	Nisam bio dovoljno talantovan da nastavim da treniram.	2.65	1.69	1	5	64%	53.00%	UMU	/
18.	Trener je pružao šansu samo pojedincima.	2.59	1.46	1	5	56%	51.80%	UMU	/
11.	Roditelji su me kažnjavali kada nisam igrao ili trenirao dobro.	1.06	0.24	1	2	23%	21.20%	UOU	/
33.	Postojali su klanovi u timu.	1.06	0.24	1	2	23%	21.20%	UOU	/

N	17
---	----

X → pozitivno

X → negativno

Tabela 11 pokazuje kako su pojedine odgovore bodovali ispitanici iz Kruševca. Ono što je izuzetno da od 17 ispitanika, svi ispitanici su kao faktor koji je bio najbitniji za početak treniranja bodovali odgovor 2. *Zbog ljubavi prema ovom sportu* (100%). Pored ovog odgovora pozitivno je što ispitanici nisu kažnjavani od roditelja kada nisu igrali ili trenirali dobro (odgovor 11, AS 1.06), i ono čime se treba ponositi jeste da su igrači složni i saraduju i da nije bilo klanova i razdora u ekipi (odgovor 33, AS 1.06). Ispitanici iz Kruševca su se odgovorima podelili u dve grupe, sa jedne strane imamo ispitanike koji smatraju da su bili bolji od saigrača koji su imali veću minutažu (odgovor 30 , AS 2.88) i kojima je smetalo to što je trener pružao šansu samo pojedincima (odgovor 18, AS 2.56), dok sa druge strane imamo ispitanike koji smatraju da nisu bili dovoljno talentovani da nastave da treniraju (odgovor 28, AS 2.65). Autor kao rođeni Kruševljanin i igrač oba kluba iz Kruševca (KK Napredak i OKK Kruševac)

poistovećuje se sa pojedinim odgovorima, pa tako isto potvrđuje da nikada nije bilo klanova među igračima, negativnog naboja i loše saradnje. Treneri su bili kulturni i vaspitani, dovoljno obrazovani. Roditelji na tribinama korektno su se ponašali. Nije bilo naplaćivanja članarina. I autor je imao veliku sreću da trener kod koga je najduže trenirao, zna svoj posao, zna šta je cilj rada sa igračima u mlađim kategorijama, i koji su trudi da sve nedostatke na kolektivnim treninzima dopuni i ispravi na individualnim treninzima. Trener - otac, trener - brat, trener - prijatelj i trener sa osobinama ličnosti koje autor ni približno nije upoznao kod ostalih kolega. Autor međutim kod pojedinih trenera ovog grada to jest njihovog selektiranja ekipa u mlađim kategorijama pronalazi greške. Često su ovi treneri pažnju posvećivali akceleratorima, oni su izvojevali pobeđe i punili hale, bili interesantni za ljubitelje košarke, dok su deceleranti „grejali“ klupu ili nisu ni bili u protokolu meča. Danas autor (180 cm visine) inače akcelerator, sreće svoje saigrače iz mlađih dana među kojima ima momaka viših od 200 cm, sa mezomorfno - ektomorfnom konstitucijom (velika telesna visina sa velikim procentom mišićne mase), ali koji se bave delatnostima koji nisu vezani za sport.

Tabela 12. Prikaz najznačajnijih odgovora ispitanika iz Beograda u odnosu na generalni uzorak: aritmetička sredina AS, procenat proseka ocena ispitanika u odnosu na maksimum (Ppmax%) , uticaj na prestanak treniranja (UT) za socioekonomski status (SS), objektivno faktor (OF) i organizaciju dolaska na trening.

br	odgovori	AS (gen)	AS (BG)	Ppmax (gen)	Ppmax (BG)	UT (gen)	UT (BG)
35.	Roditelji nisu mogli da plaćaju članarinu.	1.50	1.82	30.00%	36.36	UOU	NEU
36.	Drugi igrači nisu plaćali članarinu.	1.33	1.73	26.57%	34.55	UOU	UOU
37.	Nisu mi odgovarali termini treninga.	1.47	1.64	29.43%	32.73	UOU	UOU
38.	Hala je bila veoma daleko od kuće.	1.46	1.82	29.14%	36.36	UOU	NEU
39.	Hala je bila nekvalitetna za treniranje košarke.	1.61	1.86	32.29%	37.27	UOU	NEU

N	25
---	----

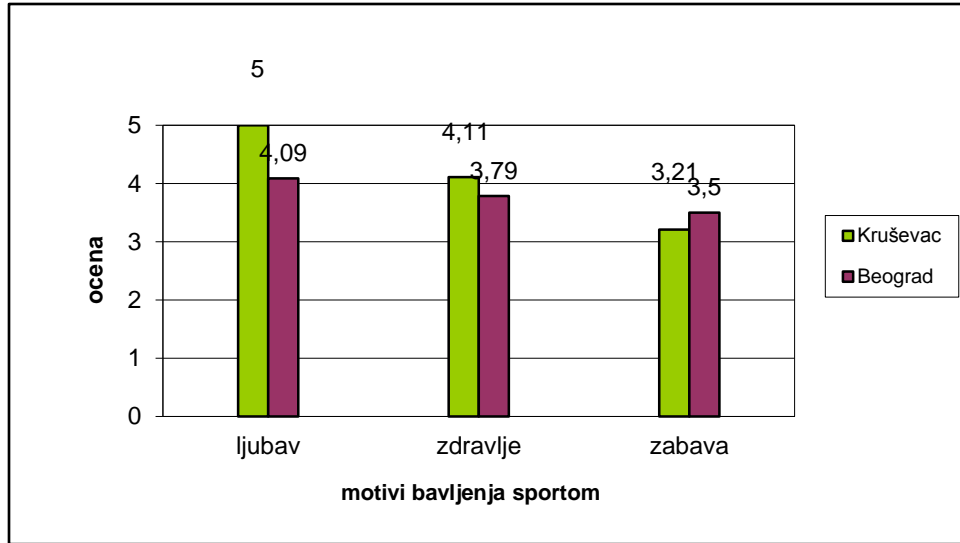
X → pozitivno

X → negativno

U Beogradu i bližoj okolini postoji 110 muških košarkaških klubova, u samom gradu oko 80 klubova. Za ove klubove je potrebno obezbediti termine za trening i utakmice. Beograd iako je veliki grad nema 80 kvalitetnih sala. Nekoliko klubova imaju odlične uslove za rad kao na primer KK Crvena Zvezda, KK Mega Vizura, KK Žarkovo, ostali klubovi su na granici proporcija saveza u smislu: da li imaju tribine, kog kvaliteta je podloga, koje su dimenzije terena, visina obruča itd. Najviše ima klubova koji igraju u školskim salama, često neopremljenim, sa malim dimenzijama, gde roditelji ulaze na parket itd. Otuda se kod ispitanika pojavljuje povećan uticaj faktora odgovora 39. *Hala je bila nekvalitetna za treniranje košarke* na prestanak treniranja u odnosu na generalni uzorak. Takođe vidimo da su i svi ostali faktori povećani u odnosu na generalni uzorak što dovodi do povećanja uticaja ovih faktora od totalno beznačajnog za ispitanike van Beograda do donekle značajnog za ispitanike iz Beograda (odgovori 35, 38 i 39 NEU). Uticaji ovih faktora po analizi nisu veliki, procenti se kreću od 32 % do 37 % uticaja od mogućih 100 %, međutim dovoljno su značajni ako se upare sa još nekim nezadovoljstvom da dete prestane da trenira košarku.

Za razliku od motiva ulaska u sport ispitanika iz Kruševca, koji govore o ljubavi prema košarci kao najvećem motivu, ocenjujući ga sa najvišom ocenom 5, ipitanici iz Beograda nešto slabije boduju ovaj motiv ocenom 4.08 ali svakako pozitivno, ali smatraju da je zabava koju nosi treniranje košarke veoma važna pa je boduju ocenom 3.50, dok ispitanici iz Kruševca boduju ocenom 3.21. Takođe ispitanici iz Kruševca smatraju činjenicu da će biti zdraviji ako treniraju, za nijansu ozbiljnije od saigrača iz Beograda pa je boduju ocenom 4.11 u odnosu na beograđane 3.79. Ovi paramtri su prikazani u dijagramu 2.

Dijagram 2. Odnos proseka ocena za tri parametara motiva bavljenja sportom: Ljubav prema košarci (ljubav), biti zdraviji treniranjem košarke (zdravlje) i trenirati jer je košarka zabavna (zabava) za ispitanike iz Beograda i Kruševca.

5.1 Moguće mere za smanjene stope prestanka treniranja košarke

Pre svega, da bi smo sprečili odliv dece u druge sportove ili u rekreativce, potrebno je upisati decu da treniraju košarku. Danas je konkurencija ogromna, pored fudbala koji je proglašen za najbitniju sporednu stvar na svetu, tenisa gde imamo Novaka Đokovića kao velikog promotera ovog sporta, nije nam ni potrebno da nabrajamo ostale sportove. Decu treba animirati, upoznati sa košarkom, počev od profesionalnih igrača i trenera do trenera školica košarke. Ponekad vidimo primer profesionalnog igrača koji se pojavi na par minuta na nekom košarkaškom kampu, kaže par reči deci koja pohađaju kamp, ali deci koja su već dovoljno animirana čim se nalaze tu gde jesu. Kako autor zamišlja veći uticaj ove košarkaške elite a ne tako veće angažovanje? Zamislimo da na konačnom spisku selektora Srbije imamo 15 reprezentativaca, a isto tako zamislimo da se u 15 osnovnih škola organizuje u jednom sunčanom danu okupljanje roditelja i dece u školskom dvorištu, jer će u svakom od njih na 30 minuta promocije doći po jedan reprezentativac

koji će pogoditi koju trojku, zakucati, slikati se sa obožavateljima i podeliti besplatne karte za pripremnu prijateljsku utakmicu pred šampionat.

Dalje, postoje ne tako retko porodice koje nisu sportski nastrojene, pa tako i deca nemaju prilike da na ekranu odgledaju neku utakmicu, da vide i čuju čari navijanja, pobede i poraza, i kada na to dodamo da u nižim razredima nemaju čas fizičkog vaspitanja sa profesorima fizičkog vaspitanja a još bitnije profesorima sporta, nego improvizovani čas sa učiteljima, dete je uskraćeno za mogućnost da zavoli neki sport. Tu na scenu stupaju profesori sporta, treneri i drugi sportski radnici kojima treba biti omogućeno da u jednom ili par časova u školi umesto improvizovane nastave promovišu košarku i animiraju decu. Na ovo se naravno nadovezuje sva moguća kampanja radio - televizijska. E i sada kada smo upisali decu, trebalo bi i da ih zadržimo. U periodu škole košarke i mlađih pionira, uz lepo i kulturno ponašanje, izražavanje, korektnu komunikaciju sa roditeljima do plana i programa treninga u kome mora biti smenjivan period rada i period oporavka, uz raznovrsne treninge sa elementima takmičenja i igre, i poneku pobedu na utakmicama, nećemo imati velikih problema da animiramo decu.

Ono zbog čega je i nastalo ovo istraživanje jeste šta i kako raditi kada deca uđu u selekciju pionira do juniora i seniorskog tima. Treba početi od trenera, jer se u ovom istraživanju predstavlja kao najbitniji faktor zbog kojeg deca prestaju da treniraju košarku. Sa ovim selekcijama trener mora da pokaže svoju stručnost, jer radi sa decom uzrasta sedmog, osmog razreda i srednje škole, i deca prepoznaju po planu i programu treninga i utakmicama šta je dobro i šta loše. Autor savetuje da košarkaški savez ima na raspolaganju nekoliko psihologa čiji bi posao bio (ne)najavljena evaluacija trenera kroz upitnike, na kojima bi se saznalo šta igrači misle o treneru. Ovo bi naročito trebalo da interesuje predsednike klubova. Pa samim tim na inicijativu predsednika, na roditeljskom sastanku mogu da budu anketirani i roditelji. Anketa bi se izvodila u januaru na kraju prvog dela sezone i maju/junu na kraju drugog dela sezone.

Što se tiče plana i programa trenera, treneru se savetuje da nauči da konstruiše sociogram na osnovu kojeg bi saznao kakvo je mišljenje igrača u timu između sebe, i tako bi mogao da pretpostavi buduće konflikte.

Autor je ohrabren informacijom koja proizilazi iz grada Obrenovca u kome je usvojen predlog da svako dete može besplatno da trenira a za obaveze koje klub snosi za novog

člana kluba, opština izdvaja novac. Vlasti u Obrenovcu su za godinu dana, od januara 2013 do januara 2014 zabeležili upis preko 1200 dece u više sportova. Ovaj sistem je dobar i treba da se proširi na ostale gradove. Na ovaj način pronaći će se i neki talenat koji inače nije mogao da trenira zbog visine članarine.

Kada se radi o terminima treninga, jednostavno je, termin mora biti u periodu da deca mogu bez napora da stignu na trening posle škole i da u dogledno vreme budu kod svojih kuća. To je period najčešće radnim danima od 20.00 do 21.15 - 21.30.

Kada se radi o povredama treneri ne smeju da preskaču uvodni deo treninga. Zagrevanje, razgibavanje i rastezanje su obavezni kao i opuštanje i labavljenje mišića u završnom delu treninga. Treneri moraju obratiti pažnju na period rada i period oporavka, igrači ne smeju da uđu u pretreniranost, jer se mišići zamore tada i podložniji su povredama. Takođe u odnosu na kvalitet sale i podloge modifikovati vežbe na treningu, na primer ako se nalazi neka gimnastička sprava u uglu terena, koja ne može da se pomeri, onda se izbegavaju trčanja u tom pravcu, ili kontakt igra u tom uglu terena itd.

Na kraju ostaje činjenica koja je proizišla iz ovog istraživanja kao najveći faktor prestanka treniranja košarke, a to je pružanje šanse samo pojedinim igračima. Bez obzira na značajnost određenih utakmica trener mora da osposobi što više igrača da doprinesu ulaskom u igru. To mu je cilj kroz sezonu, da „produži“ klupu i poveća učinak igrača koji nisu najbolja petorka. U toj rotaciji mora biti minimum 10 od 12 operativnih igrača. Ekipe će uvek brojati par igrača više koji nisu u protokolu za tu utakmicu ali mora da im se obezbedi neka druga utakmica, bilo ligaška ili prijateljska, ali sva deca moraju da igraju. Čest je primer da kroz igranje tih manje bitnih utakmica, neko manje planiran za budućnost „eksplozira“ i popravi svoj status u prvom ekipi, pa i dosta naših reprezentativaca sadašnjih nisu bili vrhunski u mlađim kategorijama. Svako dete mora da dobije šansu!

6. ZAKLJUČAK

Godinama unazad, stručnjaci u sportu, pogotovo u košarci kao jednom od najtrofejnijih kolektivnih sportova u Srbiji, daju dobre primere zašto treba ući u sport. Na to se nadovezuju i medijske kampanje, koje govore o povezanosti sporta i zdravog života, što potvrđuju medicinski radnici. Pa se takođe savetuje nastavnicima fizičkog vaspitanja, da decu u školama, na osnovu njihovog stručnog mišljenja, usmeravaju u sportove. Sve se više otvara školice sporta u kojima se upisuju deca predškolskog uzrasta, pa već sa 4,5 ili 6 godina deca kroz igru bivaju animirana sa ciljem da zavole neki sport. Autor je u jednom svom ranijem radu imao prilike da testira preko 400 dečaka i devojčica uzrasta od prvog do petog razreda jedne osnovne škole u Beogradu, gde je na veliku radost oko 330 mališana treniralo neki sport, od čega je bilo 50 - 60 košarkaša i košarkašica. Radilo se na tome da deca počnu da treniraju košarku, ali može još intenzivnije, ali se malo radilo na analizi zašto deca prestaju da treniraju košarku. Autor smatra da je to jedna veoma široka tema gde će biti potrebno izobilje ovakvih istraživanja, kako bi se utvrdili najbitniji faktori i kako ih neutralisati.

U ovom istraživanju analizirani su parametri za koje je na osnovu prethodnih istraživanja i razvoja sporta u prošlosti i sadašnjosti smatrano da su najuticajniji na prestanak treniranja košarke. U istraživanju je učestvovalo 70 ispitanika iz Srbije i Crne Gore, koji su iz nekog razloga prestali da treniraju košarku u periodu od 14 do 18 godine, to jest u kategorijama pionira, kadeta i juniora. Ispitanici su iz 24 grada, i iz 42 kluba. Ispitanici su anketirani putem upitnika, u kojima su bodovali odgovore ocenom od 1 do 5. Ocene su objašnjavane i tekstualno: 1. uopšte nije uticalo, 2. neznatno je uticalo, 3. umereno je uticalo, 4. znatno je uticalo i 5. veoma je uticalo. Pored odgovora koji su se ticali prestanka treniranja ispitanici su odgovarali i na pitanja zašto su počeli da treniraju. Po rezultatima dobijenim bodovanjem odgovora, deca su počela da treniraju košarku zbog ljubavi prema ovom sportu i taj faktor je na generalnom uzorku dobio prosečnu ocenu 4.51, a svi ispitanici iz Kruševca (N17) bodovali su ocenom 5.00. Ovaj faktor prate faktori da je košarka zabavna ocenom 4.00, kao i da će ispitanici biti zdraviji trenirajući košarku ocenom 3.31. Od faktora koji su najviše uticali na prestanak jeste to što je trener pružao šansu samo pojedincima, njegova ocena je 2.77, zatim ispitanici su smatrali da su

bili bolji od igrača koji su imali veću minutažu od njih (ocena 2.64) i trener se po ispitanicima nije ponašao lepo i kulturno (ocena 2.41). Kao što se može videti najveći razlog prestanka treniranja je trener kao ličnost i njegov odnos sa igračima. Među faktorima koji su imali najmanji uticaj ističu se roditelji, koji se po ispitanicima nisu mešali u posao trenera, lepo su se ponašali na utakmicama, nisu decu kažnjavali itd. Kod ispitanika iz Beograda svi faktori vezani za socioekonmski status, objektivni faktor i organizaciju dolaska na trening za nijansu su bili problematičniji u odnosu na ostale ispitanike iz drugih gradova što se može videti u tabeli 13. Na osnovu rezultata ovog istraživanja može se konstatovati da je broj faktora koji utiču na prestanak treniranja veliki. Ovom upitniku se može dodati još veliki broj pitanja, to jest odgovora, kao i da se poveća broj i vrsta ispitanika, pa tako u istraživanje uključiti i roditelje i trenere dece koja su prestala da treniraju košarku. Nadamo se da će nakon ovog istraživanja problem dobiti veću pažnju u daljim istraživanjima, i da u budućnosti treneri ne gube talente, jer time gubi i sport i država.

7. LITERATURA

1. Bačanac, Lj. , Petrović, N. , Manojlović , N. (2009) *Priručnik za roditelje mladih sportista*, Republički zavod za sport: Beograd.
2. Blazone, M. (1997) *Napravimo tim*. Beograd: Svetska organizacija košarkaških trenera
3. Buceta, J., Mondoni, M., Avakumovic, A. & Killik, (2000) *Košarka za mlade trenere*, Zagreb: Gandalf
4. Cervelló, E.M. , Escartí, A. & Guzmán, F.J., (2007) Youth sport dropout from the achievement goal theory, *Psicothema*, 19, 65-71.
5. Delorme, N. , Chalabaev, A. , Raspaud, M. (2011) Relative age is associated with sport dropout: evidence from youth categories of French basketball, *Scandinavian Journal Medicine and Science in Sports* , 21, 120–128.
6. Figueiredo, J.A. , Gonçalves, C.E. , Coelho e Silva, M.J. , Malina, R.M. (2009) Characteristics of youth soccer players who drop out, persist or move up, *Journal of Sports Sciences*, 27 (9), 883-891.
7. Fraser-Thomas, J. (2008) Examining Adolescent Sport Dropout and Prolonged Engagement from a Developmental Perspective, *Journal of Applied Sport Psychology*, 20, 318–333 , York University.
8. Hedstrom, R., Gould, D., (2004) *Critical Issues Status*, Research in Youth Sports, Institute for The Study for Youth Sport
9. Helsen, W.F. , Winckel, J.V. , Williams, A.M. (2005) The relative age effect in youth soccer across Europe , *Journal of Sports Sciences*, 23(6) , 629 – 636.

10. Karalejić, M., Jakovljević, S. (2001) *Osnove košarke*. Beograd:FSFV
11. Sarrazin, P. , Vallerand, R. , Guillet, E. , Pelletier ,L. , Cury , F. (2002) Motivation and Dropout in female handballers, *European Journal of Social Psychology*, 395-418
12. Wall. M., Côté, J. (2007) Developmental activities that lead to dropout and investment in sport, *Physical Education and Sport Pedagogy*, 12, 77-97.
13. Wuerth,S. , Lee, M.J. , Alfermann, D. (2004) Parental involvement and athletes' career in youth sport, *Psychology of Sport and Exercise* 5, 21–33.